

2005. május 19-én hajnalban érkezünk meg a jereváni repülőtérre. Az útlevel és vámvizsgálat hosszadalmas, bizalmatlanságra emlékeztető gyakorlatában a szovjet időkben itt ragadt beidegződést éreztem. Ezt az egyenruhások tekintetéből is kiéreztem. Annál nagyobb meglepetés volt a 27 fős csoportunkat fogadó utazási iroda két munkatársának figyelme és csupa mosoly kedvessége. A repülőtérrel Jerevánba szállító autóbusszon minden nő kis virágkosarat, és mindnyájan buborékmentes ásványvizet kaptunk.

Szállodánkat bármelyik nyugati nagyvárosba át lehetett volna helyezni. Jól berendezett szobák, hűtőszekrény, kényelmes fekhelyek, csodálatos fürdőszobák, hangtalan liftek tették összkomfortossá az ottléteinket. A svédasztalos reggelit és vacsorát a szálloda elegánsan berendezett éttermében fogyasztottuk el, ahol a falakon örmény festőművészek jobbnál jobb festményeiben gyönyörködhattunk. Az ételválaszték bőséges volt és nagyon jóízű. Sok zöldség és gyümölcs valamint sütemény gazdagította a napi étel kínálatot. Igazán jól éltünk, ettünk és ittunk.

A napi programokat a fogadó utazási iroda tökéletesen megszervezte és bonyolította. Az autóbusszunkat minden alkalommal egy személykocsi kísérte, hogy egy esetleg bekövetkező probléma elhárítását a legrövidebb időn belül meg tudják oldani. A jóminőségű örményországi közutakon jól utaztunk.

Feltűnő volt számomra, hogy Örményországban a házakat nem vakolják. A házfalak szürkék, mert az örmény házakat kőből építik és nem vakolják be. Ezért maradt meg bennem a házakról az egyszínűség élménye. Az is érdekes, még a nagyobb, sokemeletes házak többségét is hullámos bádoglemezzel fedik be.

Országjárásunk során sok kolostort és templomot látogattunk meg. Egy-egy helyen ma is van a templomnak papja. Az örmény templomokban, az Ecsmiadzin-i főszékesegyház kivételével -, nincs semmi hivalkodó. Minden egyszerű, szürke és kő. A szentélyekbe több lépcsőn lehet felmenni, melyek nagyon keskenyek. Ezeket az épségben álló 7-800 éves hatalmas faragott kőtömbökből összerakott épületeket az örökkévalóságnak építették a nagyszerű örmény építésszek. A templomoknak csodálatos akusztikájuk van. Az egyik templomhoz közeledve énekhangokat hallottunk. A templomban öt csinosan felöltözött örmény lány énekelt. A világ bármelyik hangverseny-termében sem lehet színvonalasabb hangszeres kíséret nélküli előadást hallani.

Emlékeimben élénken él a jereváni bolhapiac tarkasága és az Operaház mögötti ligetben az állandó festmény-, grafika és kisplasztikai kiállítás. Mindkét helyen a festmények festőivel is találkoztunk. Az maradt meg bennem, hogy az örményeknek csodálatos adottságaik vannak az építészethez, zenéhez és a képzőművészetekhez. Tehetséges nép vagyunk.

Meglepődtem, hogy a jereváni üzletekben dollárért és euróért is lehet vásárolni, sőt van, ahol az árat nem a saját pénznemben, a Dramban írják ki. Egy cipőüzletben cipőt vásároltam és a felét dramban a másik felét dollárban fizettem. A két nyugati valutát saját pénzeszközként használják.

Az örmény nép sokat szenvedett. Három tengerrel határos birodalom olyan kicsire zsugorodott, mint a Dunántúl. A Genocídium 1,5 millió örmény pusztulását okozta. Az örmény nép mégis él és fejlődik. Nem tudták legyőzni, nem tudta az emberi gonoszság megsemmisíteni. Csodálatos nép az örménység.

* * *

Látogatás az ősök földjén

Már az is csoda, hogy vérzivataros történelme ellenére Örményország még létezik. Ottjártunk felért egy időutazással. Ha soha sem hallottunk volna az Ararátról, megpillantva, különösen a Chor Virap kolostornál, ahonnan bizonyos látószögből a civilizáció semmiféle jele sem látszott (út, villanyvezetékek), egyértelmű, hogy „Szent Hegy”. Olyan kapcsolatban áll a Föld feletti világgal, hogy ez még a legbarbárabb nézőt is elnémítja. (Ilyen köztünk persze nem is volt, mármint barbár.) De kíváncsi testvér épp elég. Aztán drukkolhattunk, hogy beszorul-e a testesebb testvér abba a kútba, ahová Világosító Szent Gergelyt még hittérítő Gergely korában III. Tiridát király ledobatta.

Dr. Kiss Margit

* * *

Barangolás őseink földjén

(2005. augusztus 24-31.)

Erdélyországban jártunk. Kit örmény gyökerei, kit székely őseinek keresése, kit csupán a táj és a székely emberek szeretete vonzott vissza sokadszor, vagy először ismerkedett határon túli testvéreinkkel, Erdély gyönyörű vidékeivel. Két nagyszerű vezetőnk - dr. Issekutz Sarolta és dr. Szarka Gyuri bá - olyan tervet állított össze, mely alapján eljutottunk kevésbé ismert tájakra, felidézhetjük az adott emlékhelyek történelmi eseményeit, irodalmi kiválóságait és megtapasztalhattuk a székely és csángó vendéglátóink szeretetét.

Első utunk Kalotaszentkirályra vezetett ahonnan a szíveslátás után Sztánára mentünk, majd a következő napokon Kolozsváron át Marosvásárhelyre érkeztünk, ahol a Teleki Téka gazdag anyagának örvendeztünk, adóztunk a Bolyaiak emlékének, továbbá megtekintettük az aranyosgerendi Árpád-kori templomot.

A Kis Küküllő-i Kelemenelkén hangulatos borkóstolón éltettük a székely-magyar barátságot. Szóvátán meglátogattuk *Böjte Csaba* atya áldozatos munkájának sokadik gyümölcsét, a Szent József Alapítvány leégett épületének modern újjávarázslását, amelyben odaadó anyai szeretettel nevelik az árva, vagy nehéz sorsú gyermekeket igaz magyarságra.

Gyergyóújfaluban, második szállásunkon, ismét megtapasztaltuk a székely emberek vendégszeretetét, amely töretlen a szégyenletes 2004-es decemberi népszavazás után. Ők is tudják: itthon a józan gondolkodású polgárok nem szavazhattak „nem”-mel, minden ellenkező propagandával szemben.

A magyarságukat minden erővel megtartó szándékot a gyimesi csángók körében éreztük leginkább. Az ezeréves történelmi határ nyugati peremén, Gyimesbükk Györgyice portáján tapasztalt szíveslátás, népviseleti és néptáncbemutató felejthetetlen élményt nyújtott számunkra, illetve azt a történelmi tanulságot, hogy a hazaszeretet, hűség a tiszta magyar nyelvhez, hagyományokhoz a mi kötelességünk is. Lassan ezt a határainkon kívül élő testvéreinktől kell ismét megtanulnunk.

A gyergyószentmiklósi örmény katolikus templom megtekintése után az útítársak elzarándokoltak a város fölé emelkedő dombon álló Szent Anna-kápolnához. A Gyilkos-tónál az újjáépített kis templomocskában Szent Kristóf segítségét kértük az utunkra. Csíksomlyó után a Nyerges-tetőn megkoszorúztuk az 1849. augusztus 1-i csata elesettjeinek emlékművét. A turistautakból kieső Kászoni-medence kis falvain át, az árvízzel sújtott Székelyudvarhelyt elkerülve, Vargyason örömmel nyugtáztuk az esztergomi önkormányzat segítségével szépen felújított Daniel-kastélyt, a két testvérhelység baráti kapcsolatának bizonyítékát. Ugyanitt váltotta ki csodálatunkat a *Makovecz Imre* által kiegészített és újjáalakított középkori temploma.

Útba ejtettünk egy-egy katolikus, református székely kerített, vagy erődtemplomot, ahol a közösség fáklyái, a falvak papjai, lelkészei izzó hazaszeretete tartja ébren a hívők magyarságtudatát. Az istenházak közül is kitűnt a kézdiszentléleki erőd templom, amely az Ojtozi szoroson be-betörő tatárok ellen nyújtott védelmet a falunak, valamint a dámosi kerített templom belső berendezése, 18. századi kazettás mennyezete, számtalan értékes népi hímzése.

Az idén felkeresett szász erődtemplom egy kiháló falu - Szászfehéregyháza - nagyszerű épülete volt. Sajnos szász lakói közül kevesen maradtak falujukban, a szépen rendbe hozott homlokzatú házak többsége gazdátlan. A leszármazottak vissza-visszatérnek látogatóba, vagy nosztalgiából. Az életet már csak a beszivárgó új telepések adják vissza.

A nyolcnapos utat gyalogtúrák tettét változatossá. Ilyen volt a sztánai séta Kós Károly Varjúvárához, a Gyimesi-szorosban az ezeréves határkö felkeresése és a Rákóczi-vár romjainak megkoszorúzása, a Szent Anna-tó partján tett rövid látogatás, majd az Oltárkö és a Békás-szoros fenséges látványa a magasba törő sziklafalak között. A túrázás gyöngye a havasrekettyei csodálatosan szép szűk völgyben a 36 méter magasról lezuhanó vízesés látványa, majd ezt követte a hangulatos, vidám nótázással kísért szalonnasütés. Egész utunkat népdalok éneklése jellemezte *Zámbó István* karnagy barátunk irányításával.

Nemcsak énekszóval, hanem az irodalmi és történelmi vonatkozású helyszíneken versekkel, prózával, életutak ismertetésével emlékeztünk meg Erdély nevezetes nagyságairól: Sztánán Kós Károlyról, Kalotaszentkirályon Ady Endréről, Székelyzsomboron Nyíró Józsefről, műveik egy-egy részletével, versével, és meghallgattuk Reményik Sándor, Wass Albert verseit. Méltó befejezésként Nagyváradon, a várlátogatás után, Kiss Törék Ildikó és Varga Vilmos színművészek Márai Sándor, Nyíró József és Wass Albert műveiből összeállított műsora után mondtunk búcsút Erdélynek.

Marschall Béla és hitvestársa

Barangolás őseink földjén
(Útvonal)

Nagyvárad
Kalotánádas
Sztána
Bánffyhunyadi
Kalotaszentkirály
Kőrösfő
Kolozsvár
Aranyosgerend
Marosvásárhely
Szováta
Gyegyóújfalu
Csíkszereda
Szellő-tető (Füged-tető)
Gyimesbükk - Rákóczi-vár
Hidegség-Szalamás-patak
Györgyice porta
Gyimeközéplak - „Sziklára épült ház”
Békás-szoros
Gyilkos-tó - Szent Kristóf-kápolna
Gyergyószentmiklós
Szent Anna-kápolna
Csíksomlyó
Nyerges-tető
Kászonaltíz
Szent Anna-tó
Kézdiszentlélek
Vargyas
Homoródkarácsonyfalva
Székelyzsombor
Szászfehéregyháza
Havasrekettyei vízesés
Dámos
Nagyvárad

* * *

Vendégségben az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnél

Kedves barátom dr. Szabó Árpád invitálására vendégként, szem- és fültanúja lehettem egy úti beszámoló-
nak, amely a jelenlévők távoli szülőföldjéről, Örményországról szólt.

A két filmes bemutató izgalmasan mutatta be a modern zárandoklat bensőséges hangulatát. Az előadás
során a máig maradandó és mindenki által befogadható kulturális örökség a jelenlévők számára való fel-
elevenítése, számomra pedig az eddig csak általános olvasottság révén érintett világ élményszerű felmuta-
tása.

Az emberi kultúra gyökereinek megismerése egy ősi nép értékeinek bemutatásán keresztül. Külön
emelte az est hangulatát a bemutatkozás személyessége, az egyszerű, emberi hangon történő megszólalás.
Ebben személyes érdemét éreztem a rendezvény lelkeként meghatározható igényes zenészenekes *Kátayné
Szilvay Ingrid* művésznőnek, aki színpompás előadásával érvényesítette a bemutatót. Számomra legin-
kább az éneke volt élményszerű, az a kortalan megszólalás amit a *vox humana* hatásaként jellemeznek és
a *Gospel* őszinteségével sodorta magával hallgatóit.

A tartalmas műsoros est jóvoltából, volt szerencsém átélni, egy kedvesen rokonszenves társaság - múltba
néző bölcs derűjét. Köszönöm Önöknek.

Tisztelettel: Barabási Rezső

* * *

Ajánló